

Rafo Bogišić

Filozofski fakultet, Zagreb

JOŠ JEDAN RUKOPISNI KODEKS O. LOVRE CEKINIĆA (1694–1752)

U članku se informira o još jednom rukopisnom kodeksu Lovre Cekinića, poznatog i zaslužnog prepisivača i kulturnog djelatnika iz 18. stoljeća.

1.

Zasluge O. Lovre Cekinića, kulturnog djelatnika iz 18. stoljeća, dobro su poznate. Ovaj franjevac, podrijetlom iz Hercegovine a rođen u Dubrovniku, svoj život po dubrovačkim samostanima (Daksa, Cavtat, Ston, Pridvorje, Dubrovnik) proveo je u marljivom radu: skupljao je i prepisivao djela iz dubrovačke kulturne prošlosti, a pri tome je i sam pisao, stvarao. Cekinić je sjajan primjer čovjeka 18. stoljeća, kad se i u Dubrovniku, kao i u svim hrvatskim stranama, javilo intenzivno zanimanje za upoznavanje i istraživanje kulturne prošlosti i prošlosti općenito. Rezultat toga su ne samo veliki napori oko skupljanja i očuvanja djela iz prošlosti, nego i pokušaji da se raznim osvrtima, pregledima, »storijama«, biografijama, zbornicima i jezičnim obradama pomogne u općem kulturnom nastojanju i napretku. Dubrovnik, grad velike prošlosti i velikog kulturnog nasljeđa pružao je za to obilje materijala i mogućnosti. Marljivi franjevac Lovro Cekinić to je iskoristio i svoj ne tako dug život (posljednje dane proveo je u samostanu na otoku Silba. Umro je 11. XI. 1752. i pokopan u samostanu u Poljudu u Splitu) proveo u intenzivnom radu. Pored svojih redovničkih, najčešće propovjedničkih dužnosti uporno i marljivo bavio se kulturnim radom.*

Cekinić je prvenstveno bio i ostao poznat kao autor velikog i danas ve značajnog i dragocjenog rukopisnog kodeksa nazvanog »KULJEN« u kojemu je skupio i prepisao mnoga više ili manje značajna književna djela i razne druge tekstove starog Dubrovnika, među njima i tekst Gundulićeva »Osmana« s glasovitom bilješkom kako se izgubljena pjevanja »OSMANA« mogu vidjeti u »općem blagoshraništu« Osim »Kuljena« Cekinić je i u jednom drugom rukopisu ostavio Gundulićeva »Osmana« i »Suze i tužbe Radmilove« Dživa Šiška Gundulića.

Pored prepisivanja pjesničkih djela starog Dubrovnika Cekinić je ostavio i svojevrsnu povijest dubrovačke franjevačke provincije napisanu na talijanskom jeziku: »Istoria e privilegi della Osservante Provincia di Ragusa« (Povijest i privilegiji

* Na literaturu o O. Lovri Cekiniću povezanu uz Malu braću u Dubrovniku i posebno uz Cekinićev glavni kodeks »KULJEN« upućuje Mijo Brlek u knjizi: Rukopisi knjižnice Male braće u Dubrovniku, Zagreb, 1952 (251252) u kojoj se pored toga na odnosnim mjestima spominju relevantni podaci o Cekiniću (V. Kazalo imena, 300). Dopuna literature o Cekiniću nalazi se u bilješka rada Miroslava Pantića »Književnost Dubrovnika i franjevci.« Samostan Male braće u Dubrovniku, Zagreb–Dubrovnik, 1985, 328–332.

dubrovačke Provincije franjevaca-opservanata). U tom spisu skupio je životopise poznatijih franjevaca Dubrovačke provincije, zatim prijepise raznih dokumenata i kronika, te razne druge bilješke, među kojima su posebno zanimljive one o povijesti i prošlosti glasovite dubrovačke franjevačke biblioteke.

Širinu i ozbiljnost svog kulturnog zanimanja očitovao je Cekinić i na području leksikografije. Sastavio je i u rukopisu ostavio jedan talijansko-hrvatski rječnik (*Vocabolario italiano-illyrico*), što je također bilo u skladu s naglašenim jezičnim i leksikografskim naporima u hrvatskoj kulturi i književnosti 17. i 18. stoljeća, a u čemu je Dubrovnik još od vremena »Akademije Ispraznih« iz kraja 17. stoljeća igrao značajnu ulogu. Cekinićev rječnik koristit će i Joakim Stulli (1729–1817), isto tako ugledni dubrovački leksikograf i franjevac.

Znatni dio svog života, odnosno svog redovničkog rada, Cekinić je proveo kao propovjednik u raznim mjestima na području Republike. S posebnom pažnjom pripremao se za korizmene propovijedi, pa je te propovijedi marljivo sastavljao i bilježio. Sačuvana su nam tako dva kodeksa Cekinićevih korizmenih propovijedi, jedan u Dubrovniku a jedan u Splitu.

Konačno, Cekinić se okušao i kao prevodilac. U samostanu Dubrava na otoku Silba datiran je 8. 1. 1752. (dakle, u godini autorove smrti) rukopis »Duhovne zabave duše bogoljubne«, koje su »zabave«, kako sam kaže u naslovu: »iz talijanskih knjiga izvadene i u naš slavni slovinski jezik preobratjene«. Prijevodima je dodavao i vlastite komentare, »razmišljanja«.

Pored navedene Cekinićeve djelatnosti danas smo u mogućnosti da predstavimo i jednog novog Cekinića, u mogućnosti smo da obavijestimo kulturnu i znanstvenu javnost da je ovaj marljivi i zaslužni djelatnik oblikovao još jedan kodeks koji se nekako bio zametnuo, a sad je »pronađen«, »otkriven«. To je opsežni kodeks uvezan u tvrdi pergamen i dobro sačuvan, osim što je na jednom mjestu uvez prelomljen pa nedostaju 33 stranice (115–148). Na hrptu je crnom bojom tiskanim slovima pažljivo ispisani naslov: *Istoria della Republica di Ragusa*, što jasno ukazuje na historijski sadržaj kodeksa. Ispod naslova je trokutastim linijama iscrtan znak, srololiko ocrtni trokut. Na unutarnjoj strani na koricama po sredini je nalipljen ugravirani grb Republike koji pridržavaju dva anđela, a iznad grba je kruna s križem. Iznad i ispod grba je Cekinić svojom rukom napisao dva elegijska distiha. Gornji distih naslovljen »Magne matri Virgini« glasi: *Stella maris, Regina Poli, Tibi iure coronam // et Pater et natus donat et almus amor*. Ispod grba je drugi distih s naslovom »Magno Blasio Rhacusa Tutelari Distichon«: *Blasius antiquam linquens sua Regna sebasten // defendit Populos clara Rhacusa tuos*. Sve, dakle, ukazuje kako je autor svom kodeksu posvetio veliku pažnju pa nastojao da mu i vanjstinom bude što ljepši, da ima oblik i izgled »prave« knjige.

Na prvoj stranici kodeksa nalazi se naslov i podaci o prepisivaču, sve napisano Cekinićevom rukom. Ta naslovna bilješka u cijelosti glasi: *Istoria // Della Republica di Ragusa // Racolta e trascritta // Da diversi luoghi dal P.F. Lorenzo di padre // Miloradovich di Ravno in Popovo; di madre // nicolich di Gliubomir in Tarnovo; nato in // Ragusa, e detto Zrechinich, minor osservante di // S. Francesco. Ravno in Popovo, e Gliubomir // in Tarnovo, ambiduo nel contado di Chelmo*.

Ispod naslovne bilješke nalazi se drugom rukom dodan pripis-informacija o Cekinićevoj smrti. Pripis je gotovo identičan onome koji se nalazi na rukopisu Cekinićeve talijansko-hrvatskog rječnika. Ovdje, u historijskom rukopisu, bilješka glasi: *Morì agli 11 Novembre 1752. in età di 58. anni e // 41. di religione nel Convento di S. Maria alle Paludi // vicino a Spalato in Dalmazia*. Bilješka pak u rječniku glasi:

Morì adi 11. Novembre 1752. nel Convento di s. Maria alle Paludi vicino a Spalato in Dalmazia d'anni 58 d'eta: e 41 di religione. Očito je, dakle, da je obje dvije informacije napisala ne samo ista ruka, nego i čovjek koji je bio dobro informiran o Cekinićevu životu. Pretpostavljamo, dakako, da su obje informacije napisane na istom mjestu, u Franjevačkom samostanu u Dubrovniku, gdje su se rukopisi nalazili.

2.

Cekinićev »historijski« kodeks ima dva dijela: prvi, opsežniji (završava str. 623) sačinjava isključivo dubrovačku materiju i napisan je Cekinićevom rukom, drugi, kraći (97 stranica), koji je kasnije (1840) napisala neka druga ruka, nije »dubrovački«, sadrži prijepis povijesti tragičnog francuskog kralja Luja XVI (na tal. jeziku).

Evo kratke informacije o sadržaju kodeksa.

Na prvih sedam stranica (nakon naslovne strane) nalazi se potanko naveden sadržaj (»indice«) prvih 86 listova. Tekst na 1 stranici nosi naslov: *Memorie antiche raccolte da diversi luoghi e servono per curiosità ed erudizione alli lettori di questo libro*. Ovaj tekst počinje odmah nakon potanko nanizanog sadržaja, što znači da za druge tekstove sadržaj (indice) i nije bio predviđen.

U sklopu koji slijedi nalazi se nekoliko cjelina i dokumenata. Na 1 listu nalazi se spis »Dei degli antichi slavi«; na listovima 2–3 spis »Uomini insigni dell'Illyrico«; na listu 6–13 spis »Dello stato di Ragusa«; na listu 14–17 »Cronica Rhacusii Coriolanus Cepionis Traguriensis de laudibus Ragusii«, što je kraći spis ovog Trogirana o Dubrovniku. Zatim slijedi, također, kraći citat o Dubrovniku Vinka Pribojevića, pa zatim po abecedi naveden spisak svih živih i izumrlih vlasteoskih kuća u Dubrovniku s napomenom odakle je koja kuća došla. Nakon toga (listovi 18–64) dolazi »Cronica antica di Ragusa« koja se, međutim, bavi ne samo Dubrovnikom, nego općenito poviješću i zbivanjima iz suvremenog svijeta. Počinje 6-im stoljećem, osnutkom Dubrovnika, govori o neprilikama s Mlečanima, donosi popis svih Mlečana koji su bili dubrovački knezovi, govori se zatim o zbivanjima u vezi s »Velikim Turčinom«, prilikama u Bosni, pa o Dubrovniku, dakako, uvijek najviše pažnje posvećujući Dubrovniku i »Velikom Turčinu«. Na kraju je kraći prikaz dalmatinskih gradova (Dolcigno, Antivari, Budua, Cattaro, Curzola Brazza, Lesina, Spalato, Almissa, Trau, Sebenico, Zara, Nona, Pagho, Arbi, Beglia, Cherso). Po stilu pisanja Kronika je slična drugim dubrovačkim kronikama (n. pr. Anonim, Ranjina, Razzi i dr.): tekst slijedi povezano uz stanovitu godinu koja je navedena sa strane na početku odnosno teksta. Ima popis vlasteoskih kuća kao n. pr. Ranjina (Nodilo, Monumenta historica . . . XIV, 181–186), ali popisi nisu identični. Isto tako ni popis Mlečana koji su bili dubrovački knezovi do 1358. nije u svemu isti kao onaj u Anonima ili u Razzija.

Od lista 65 dalje nalazi se prijepis više dokumenata povezanih uz razne događaje i afere društveno-političkog i vjerskog života u Dubrovniku u drugoj polovici 16. stoljeća u kojima je glavnu ulogu igrao Frano Gundulić, poznati diplomat i čovjek povjerenja dubrovačke vlade. Tu se citira i dobro poznati, opširni i naglašeno negativni izvještaj dubrovačkog nadbiskupa Jeronima Matteuccija (1579–1583) o stanju u dubrovačkoj crkvi i državi. Na zadnja dva lista (88–89) ovog sklopa nalazi se kraći napis o srpskoj dinastiji Nemanja. Nakon toga (list 90–95) slijedi »Memorie antiche«, kratka kronika koja počinje 1657. prije Krista a završava 1589. poslije Krista.

Slijede zatim 22 prazna lista, odnosno 44 prazne stranice, koje su naknadno numerirane na osobit način, tako da se tekst koji poslije tih praznih stranica počinje numerira kao str. 103. Taj tekst ima naslov: *Vera relazione delle carache, galeoni e navi poste in mare secondo le urgenze nel dominio e stato dell' eccellentissima Republica di Ragusa, cominciando dell' anno 1584 insino all' anno 1654*. Brodovi se navode po mjestima vlasnika (Dubrovnik, Koločep, Lopud, Šipan, Slano itd.). Zapis o brodovima je inače dobro poznati dokument, citiran i u djelima Orsinija i Bandurija, a zatim ga je donio i Appendini (Notizie I, 216–225).

Poslije ovog popisa brodova kodeks je u uvezu slomljen. Jedan dio je, kako smo rekli, izgubljen: nedostaju stranice 115–148. Nedostaje početak prijepisa Restijeve povijesti Dubrovnika. Restijev prijepis sadržava najveći dio Cekinićeva kodeksa, numeriran je stranicama, a ne listovima kao što je bilo prije njega. Kronika počinje na 149 str. godinom 600. Na izgubljenim stranicama bio je Restijev uvodni napis »Alli lettori«, a zatim početak kronike: *Libro primo* (u objavljenom tekstu: *Monumenta spectantia... Nodilo, 1893 2–13*). Kraj u Cekinića isti je kao i u Restija. Završavajući prijepis Restijeve kronike Cekinić se potpisao. Učinio je to na str. 619, gdje na dnu stranice stoji: *Ragusa. San Francesco al 8. Decembre F. Lorenzo di Ragusa scriveva.*

Kao što se vidi, Cekinićevi historijski zapisi–prijepisi raznovrsnog su karaktera. Osim Restijeve kronike to su kraći spisi, izvaci i odlomci iz raznih cjelina, prijepisi raznih dokumenata (pisma, izvještaji). Potanji uvid i analiza povjesničara utvrdit će u kakvu su odnosu kroničarski i općenito povijesni zapisi i dokumenti Cekinićevi prema već poznatim (objavljenim i neobjavljenim) dokumentima i u vezi s tim kakva je stvarna, historijsko-informativna vrijednost i važnost Cekinićeve »knjige«.

Kao što je već rečeno, drugi dio kodeksa, onaj koji sadrži prijepis povijesti francuskog kralja Luja XVI, napisan je kasnije i dodan Cekinićevu radu. To je prijepis na talijanski jezik prevedene knjige o nesretnom francuskom kralju: *Storia de Luigi decimo sesto XVI Re di Francia e Navarra, suo processo e morte. Trascritto da me sottoscritto nell' anno 1840. dal libro stampato a Trieste presso Wage Fleis e comp. 1794*. Prepisivač se, dakle, bio potpisao, ali je potpis istrgnut.

3.

Cekinićev kodeks ima na sebi nekoliko znakova koji ukazuju kako je i ova »knjiga« imala svoju osobitu sudbinu, svoj fatum, Početak povijesti kodeksa počinje već spomenutom bilješkom o Cekinićevoj smrti napisanoj na prvoj stranici, odmah ispod naslova koji je napisao sam Cekinić. Kad je i kako je poslije toga knjiga napustila samostan i koje je sve vlasnike promijenila ne znamo.

Ne znamo ni je li povijest o nesretnom francuskom kralju Luju XVI. unesena u kodeks još dok se ovaj nalazio u samostanu ili ju je netko kasnije pisao izvan samostana. Budući je potpis prepisivača istrgnut, nismo u mogućnosti uspostaviti onu sponu koja je datirana tim potpisom i bilješkom iz 1840.

Najvažniji podaci o sudbini kodeksa kriju se u imenima-potpisima nanizanim na prvoj stranici ispod samog naslova koji je napisao Cekinić, odnosno ispod bilješke o njegovoj smrti. Tu su se jedan ispod drugoga nanizala čak tri potpisa, ali su sva tri pažljivo i temeljito zamrčena crnom tintom, tako da ih je nemoguće dešifrirati. Prvo ime, vjerojatno prvi vlasnik kodeksa (možda autor bilješke o Cekinićevoj smrti) bio je naveden u dva retka a zatim su ispod njega imena slijedećih dvaju vlasnika. Ni njihova imena ne možemo pročitati, ali se ispred jednoga i dru-

goga jasno vidi navod: *Ex libris*... Onaj koji je imena temeljito zamrčio ostavio je ovaj neutralni znak. Uništeni potpisi ukazuju na činjenicu da je kodeks ipak već prije 1840. bio izašao iz samostana.

Prvi sigurniji podatak o sudbini kodeksa može se pročitati na zadnjoj stranici gdje se nalazi bilješka slijedećeg sadržaja: »24. Novembra 1887. donatomi gusto raro manoscritto dal Rev. Cerva Colombo«. Bilješka nema potpisa pa ne znamo u čije je to ruke došao kodeks 1887. godine, a nemamo potanjih podataka ni o tome tko je bio Cerva Colombo. Na istoj stranici ispod ove bilješke nalazi se olovkom dodan potpis: D. Baro Broilli. Doznajemo, eto, da je neko vrijeme vlasnik kodeksa bio stanoviti rev. Colombo Cerva (Crijević), a zatim Don Baro Broilli. Nismo sigurni, ali je, uspoređujući rukopis bilješke koja spominje donatora Cervu i rukopis tekstova za koje znamo da ih je pisao don Baro Broilli moguće zaključiti, ili barem pretpostaviti, da je don Baro Broilli bio onaj kojemu ja 1887. kodeks bio darovan. Nije se odmah potpisao, ali je to učinio kasnije.

Don Baro Broilli bio je ugledni dubrovački svećenik (1832–1916), u Dubrovniku dobro poznat kao ljubitelj knjiga, bibliofil, posebno oduševljeni sakupljač starih dubrovačkih knjiga. Obavijest o njegovoj smrti u Listu dubrovačke biskupije (30. XI. 1916) završava rečenicom koja ističe upravo ono po čemu je Broilli bio u Dubrovniku poznat: »Pokojnik se bavio knjigom, osobito dubrovačkom starinom pa je sakupio vrlo brojnu knjižnicu. R.i.p.« Osim spomenutog potpisa (olovkom) D. Baro Broilli je na koricama kodeksa napisao br. 46, a na prvoj stranici šifru R. 46, što je, znamo to po drugim njegovim rukopisima, bio znak evidencije rukopisa koje je u svojoj biblioteci posjedovao.

Biblioteka don Bara Broilli došla je zatim u vlasništvo drugog jednog uglednog dubrovačkog svećenika: don Pava Lubova (1858–1932). Ne znamo je li to bilo za Broillijeva života ili su bogatim svećeniku i bibliofilu Lubovu biblioteku prodali Broillijevi nasljednici. Don Pavo Lubov bio je bogat čovjek, kućevlasnik, ali i dubrovački mecena. Sve svoje kuće (njih pet), osim one u kojoj je stanovao, ostavio je dubrovačkom društvu »Dub«. Nasljednicima–rodbini poslije njegove smrti, zajedno s knjigama koje je i sam pojedinačno nabavljao, ostala je i cjelokupna Broillijeva biblioteka. Mnogo kasnije (1985), dobrotom nasljednika don Pava Lubova, Katice Perak i Jakova Miroševića, došao sam u posjed ostataka biblioteke Broilli – Lubov. Tu se našao i Cekinićev »historijski« kodeks, pa će tako i ovo Cekinićevo djelo ponovno doći na svoje mjesto: u Malu braću u Dubrovniku.

Rafo Bogišić

ANOTHER MANUSCRIPT CODEX BY FATHER LOVRO CEKINIĆ
(1694–1752)

Summary

Lovro Cekinić, a meritorious scribe of old Dubrovnik literature, and a renowned 18th century public figure, also produced a codex, mainly containing previously unknown historical documents. The codex contains a transcript of the Ressti chronicle, some other short pieces, portions of large texts, and transcripts of various documents (letters and reports). Besides these Dubrovnik pieces, the codex includes a text added in 1840, a transcript chronicling the demise of the unfortunate French King Louis XVI, translated into Italian and published in Venice in 1794.